

УТИЦАЈ СТВАРАЊА НОВОГ „ПУТА СВИЛЕ” НА МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

Ирис Бјелица Влајић*

Од окончања Другог светског рата свет се променио. Почетак XXI века донео је нове и унапређене технологије, глобализацију, али и нове тензије и општу несигурност. Несметан привредни и економски развој захтевају нове изворе енергије и сировина, али и развој инфраструктуре и тржишта. Стари механизми нису могли адекватно да одговоре на ове захтеве. Иницијатива Кине „Један пут, један појас” поставља међународне односе у нову димензију. Циљ је да се оживе древне трговачке руте и прилагоде захтевима модерног времена, што ће, осим на економију, утицати и на развој других области, попут културне размене, заштите околине и здравства. То би могло да измени начин на који су се одвијали међународни односи. Сарадња и заједнички интереси, уместо владавине јачег, могли би да буду начин понашања, али и да доведу до измена у досадашњој визији савезништва. Две трећине земаља позитивно је одговорило на овај позив. Питање је на који начин ће то утицати на многобројне везе и односе међу водећим светским силама и садашњим партнерствима? Овај рад покушава да да одговор на то питање.

Кључне речи: *Нови „Пут свиле”, АИИБ, међународни односи, економски аспекти, безбедносни аспекти и нуклеарне силе, сарадња, одговорност*

Увод

Завршетком Другог светског рата и стварањем Организације Уједињених нација одређено је да пет светских сила врши надзор над миром и старају се о безбедности целог света. Ових пет великих сила биле су земље победнице из управо завршеног рата и њима је додељено стално чланство у Савету безбедности, заједно са несталним чланицама, које су представљале географске регионе. Три сталне чланице долазиле су из Европе, једна са америчког континента и једна из Азије. Ипак, и поред тога, дуго се чинило да се Азија налази у позадини и да су главни креатори међународних односа и међународне политике везани за Европу и Северну Америку. Томе је свакако допринела и блоковска подела која је уследила током хладног рата.

* Др Ирис Бјелица Влајић је самостални истраживач.

Како се злочини и уништења која је донео Други светски рат не би поновили, установљени су механизми превенције и разрађен је систем међународних институција како би се помогло опоравку разорених привреда, спречили глад и болести, заштитиле рањиве категорије и оформили форуми за решавање будућих криза и сукоба. У наредним деценијама, међутим, показало се да сви ови механизми и поступци имају одређене мањкавости које су довеле до њихове сопствене блокаде и немогућности да адекватно одговоре на изазове.

Крај XX века обележио је муњевити развој технологије, пре свега информатике, а затим и различитих облика економског удруживања, појаве глобализације и њом узрокованих нових повезивања међу субјектима међународних односа. Интензитет и бројност веза међу субјектима почели су да се увећавају и преплићу.

Нови обрт на међународној сцени уследио је почетком XXI века, када Кина позива остатак света на сарадњу на пољима економије, политике, безбедности и културе.¹ „Све државе без обзира на своју величину, снагу, или ниво развоја су једнаки чланови међународне заједнице, и имају право на једнако учешће у међународним односима.”² Посматрани на овај начин, међународни односи се не воде доминацијом једне или неколико држава над другима, већ усаглашавањем ставова међу једнакима. Истовремено, заједнички се ради на развоју економије и брисању разлика између развијеног Севера и сиромашног Југа. Али, „неопходно је усвајање нове визије заједничке, свеобухватне, одрживе безбедности базиране на сарадњи, чиме се обезбеђује безбедност не само за себе већ и за остале док се заједнички одржавају међународни мир и стабилност”, чиме ће се очувати и поштовати и културне разлике међу народима.³ На овај начин Кина се отворено супротставља неохегемонији САД, мада их не искључују из позива на сарадњу.

Представници Кине тврде „радићемо пуно да би створили међународну мрежу партнерства. Партнерства које се базирају на једнакости, миру, и прилагођавању. Није усмерено против трећих лица или замишљених непријатеља: и то надилази традиционалне војне савезе.”⁴ Овај став свакако заслужује пажњу, будући да представља нови приступ не само у међународним односима већ и у досадашњој војној стратегији, која се ослањала на укореењену поделу на „нас” и „њих”, односно поделу на савезнике и непријатеље. Другу половину XX века међународне односе обележили су хладни рат и блоковска подела света. Чак и распадом Совјетског Савеза остала је нека врста подела, будући да су САД као победник хладног рата око себе окупиле своје савезнике, док су остале земље биле посматране као непријатељске или државе у којима је потребна интервенција како би постале „демократске и пријатељске”. Сада Кина иступа са ставом према којем све државе могу да јој буду партнери уз обострано прилагођавање. Револуционарна је управо ова могућност и намера једне велике силе каква је Кина да се прилагођава свакој држави спремној за сарадњу и компромис, без обзира на величину или снагу те државе.

¹ Jeichi, Y: „A New type of International Relations”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 13.

² Ibid str. 14.

³ Ibid str. 14.

⁴ Ibid, str.16.

Појам „Пути свиле”

„Пут свиле” је појам који се везује за древну трасу којом се још у старом веку Далеки исток повезивао са Африком, Блиским истоком и Европом. Подразумевао је мрежу караванских путева који су водили преко централне Азије, којим су се у оба правца кретали зачини, свила, порцелан, злато, али и културна и технолошка достигнућа, религије и болести. У време процвата трговине регион централне Азије био је на врхунцу моћи не само по животном стандарду, већ и у областима науке (астрономије, математике и медицине), културе, архитектуре. Нестанком Златне хорде, и успоном Руске царевине отвара се нови крак трговинских путева са робом која је долазила из Русије, али и у Русију. Директне робне размене са Европом није било све до XIX века. Трговина се обављала преко посредника, најчешће Арапа.

У почетку се кретање робе вршило копненим путем, али временом поморски пут Јужним Кинеским морем и Индијским океаном преовладава због учесталих напада разбојника на караване и одсуства ауторитета који би гарантовали безбедан пролаз трговцима. Овај трговачки пут према југоистоку постојао је од давнина. Кинески трговци су га користили и као базу за истраживачке и трговачке подухвате у источној Африци и Аденском заливу.⁵

Историјски „Пут свиле” представљао је прекретницу у развоју односа међу државама, али и окидач за економски просперитет тог дела света и потребу за економском експанзијом. Настао је када се у другом веку п.н.е. Кина окренула ка западу и свој процват доживео у периоду од 6. до 11. века н.е. Монголска освајања у почетку заустављају трговину, али за време постојања Монголског каната трговина се обнавља и гарантује се сигурност трговцима. Пораст поморске моћи појединих европских држава, урушавање економије, колонијализација Кине и ратови прекинули су трговину овим правцима.

Вековима су мање државе и народи у њеном суседству одавали почаст Кини и за узврат добијали трговинске повластице и право да користе њене технолошке новине. Исти принцип важиће и у савременом добу.

Када се данас говори о „Путу и Појасу” говори се о копненом и поморском путу којим би се повезале земље азијске економије са европском привредом, укључујући у ту размену и повезујући у својеврсну инфраструктурну мрежу, при том и све оне земље и регије које се с тим појасом граниче. Поморски пут још више проширује број држава којим се омогућава укључење у ову размену, тако да се очекује да ће укључити око 60% светске популације. Данашњи „Пут свиле” укључује низ инфраструктурних инвестиција, као што су изградња копнених и железничких веза, гасовода, али и пристаништа од Јужног кинеског мора, преко Индијског океана до Средоземља и постаје симбол сарадње и размене.

За Кину историјско и културно наслеђе „Пути свиле” подразумева термине сарадње и усаглашавања, односно у будућности се развија у партнерство са више десетина држава и неколико међународних организација и творевина попут ASEAN и ЕУ. Мада је логично очекивати да се то односи, пре свега, на земље јужне Азије, Кина је у ову мрежу укључила и велике силе, попут Русије и Ирана, али и земље

⁵ Више о томе: Nolan P. „The Silk Road by Land and Sea”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, стр. 147.

Кариба, Африке, Арабије и Јужне Америке. Односно, све оне регионе и територије са којима су кинески трговци успоставили трговинску и културну размену уназад више од два миленијума.

Противници и критичари умањују користи које ће партнерске државе и регије имати, истичући да је то сигуран начин којим Кина обезбеђује себи нова тржишта и сировине у наредним деценијама, али не и гаранције да ће инфраструктура чија се изградња захтева бити од користи за домаћу државу, односно да трошкови изградње неће бити виши од добити стечене накнадом за њено коришћење.⁶ Такође, постављају се питања да ли ће управљање и одређивање приоритета бити вођено економским или политичким критеријумима и да ли ће Кина наставити да доводи своје раднике и производе или ће више укључивати локалну радну снагу и потребни материјал и сировине при реализацији тих инвестиција. То даље доводи до питања на који ће се начин решавати будући спорови. Мада су економски показатељи успеха лако мерљиви, нужно је да се евентуални успех осети у свакодневном животу свих становника укључених држава и регија, а не само повлашћене елите. Управо због тога све негативне пратеће ефекте целог подухвата, пре свега, обезбеђивањем одрживих извора сировина, али и прерасподелом добитака, тако да се може побољшати стандард најсиромашнијих слојева становништва.

Економски аспекти

Данас Кина представља другу економију света, тако да нису чудни њени захтеви за новом прерасподелом и праведнијом поделом у економским односима и институцијама.⁷ Ипак, и кинеска привреда била је захваћена економском кризом која је наступила 2008. године. Одговарајући на тај изазов, Кина је изашла са предлогом да се изврши реструктурирање и креирање нових механизма економског развоја.

Како би се економски бенефити максимално повећали и искористили, предузети су конкретни кораци и успостављене нове институције, пре свега Азијска инфраструктурна инвестициона банка (АИИБ) и БРИКС Нова банка за развој (БРИКС НДБ).⁸ Ове институције представљају додатак постојећим међународним банкама и њихову корекцију или допуну. Оне нису покушај да се изгради неки нови, паралелни систем. Наиме, сврха АИИБ је да „послужи као специјализована платформа за инфраструктурна улагања и финансирање”, како би се средства из различитих извора лакше упослила и искористила у регији.⁹ Стари систем, оличен у ММФ и Светској банци, постављен је након Другог светског рата у складу са потребама тадашњих, ратом разорених привреда. У међувремену, развој који је уследио током де-

⁶ Као што је био случај са изградњом аутопута у Пољској.

⁷ Мада је претекла Јапан на месту друге светске економије, Кина и даље није повећала проценат гласова у ММФ-у који износи 3,81%, док САД, које су на првом месту, имају 16,74%. Више о томе: Lampton, D.M.: „The Tipping point” Horizons, CIRSD, 2015, No 4, стр. 52.

⁸ Споразум о АИИБ потписан је 29. јуна 2015. године у Пекингу.

⁹ Linqun, J.: „Financing for the Future”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, стр. 56.

ценија довео је до нових околности, за које су потребни побољшани механизми који представљају надградњу над установљеним системом. Вредност подухвата препознале су земље које су традиционални савезници Кине, али и оне које су до сада сматране традиционалним савезницима САД, пре свега УК и Француска.¹⁰ Управо је то један од начина на који Кина делује. Она се није упустила у креирање нових механизма, већ настоји да модернизује и коригује постојећи систем, како би извукла максималну корист за све заинтересоване чланице, јер не може бити уједначеног и стабилног привредног раста било које државе уколико у њега нису укључене и околне државе, привреде и регије.¹¹ На тај начин одговара се захтевима времена у којем се налазимо, али и обезбеђује да правилно и равномерно улагање утиче и на заштиту околине.

Основни задатак АИИБ је помоћ земљама путем инвестиција у инфраструктуру, „што подразумева и физичку повезаност – путеве, железницу, аеродроме, луке и електране – као и телекомуникације и недодирљиве узајамне везе, као што су побољшана хармонизација, олакшавање тока робе, услуга и финансијских средстава, као и царинске олакшице.“¹² Развој инфраструктуре сматра се најдугорочнијим привредним улагањем, будући да утиче на запошљавање, предузетништво и бољу повезаност државе са окружењем. Добра повезаност и развијена инфраструктура директно су повезане са привредним растом. Привреде у којима се развија инфраструктура и омогућава добра повезаност несметано иду напред и, обрнуто, тамо где их нема или су недовољно развијене успоравају привредни раст.

За успостављање „Новог Пута свиле копном и водом“ и постизања свих наведених економских погодности биће потребно превазићи не само политичке разлике, већ и различите административне препреке. „Да би се обезбедио успех, земље ОБОР ће морати да брзо и одлучно поставе праве циљеве, одреде приоритете и изаберу одговарајући модел заједничког рада.“¹³

Безбедносни аспекти

Мада се не може рећи да је од окончања Другог светског рата светом завладао мир, због поделе света између две интересне сфере, преовладао је варљиви осећај уравнотежених и стабилних односа. Међутим, распадом СССР-а и нестанком једног од два центра моћи појављује се више различитих учесника, али је равнотежа била трајно нарушена. Постојали су покушаји да се одсуство другог центра моћи замени са неколико нових, различитих центара. Међутим, избијање сукоба и криза у последњим

¹⁰ Оснивачи АИИБ-а, поред Кине, јесу: Аустралија, Аустрија, Азербејџан, Бангладеш, Брунеј, Бразил, Камбоџа, Данска, Египат, Финска, Француска, Грузија, Немачка, Исланд, Индија, Индонезија, Иран, Израел, Италија, Јордан, Казахстан, Јужна Кореја, Кувајт, Киргистан, Лаос, Луксембург, Малезија, Малдиви, Малта, Монголија, Мијанмар, Непал, Холандија, Нови Зеланд, Норвешка, Оман, Пакистан, Филипини, Пољска, Португал, Катар, Русија, Саудијска Арабија, Сингапур, ЈАР, Шпанија, Шри Ланка, Шведска, Швајцарска, Таџикистан, Тајланд, Турска, УАЕ, УК, Узбекистан и Вијетнам.

¹¹ Jeichi, Y: „A New type of International Relations“, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 19.

¹² Linqun, J: „Financing for the Future“, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 55.

¹³ Barton, D: „Building the Right Silk Road“, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 74.

деценијама XX века и почетком овог довело је до повећања безбедносних ризика и показало да тај систем не функционише. Пре свега, то се односи на Корејско полуострво, сукобе у Авганистану, Ираку, Украјини и Сирији, на које не постоји адекватан одговор и за које САД, као досадашњи центар моћи, не представљају морални ауторитет већ управо супротно – окидач за даље продубљивање кризе.

Некада се снага једне земље мерила њеном демографском структуром, територијом коју контролише и економском снагом. Касније су од утицаја били оружје и технолошки напредак и, коначно, припадност војним савезима. У савременим односима томе се додаје и поседовање нуклеарног наоружања. Неколико последњих година Кина несумњиво представља проблем досадашњим актерима због економског развоја, стабилних домаћих институција и заговарања окончања хегемонизма. Овде се, иако се то не наводи експлицитно, свакако мисли на хегемонизам Сједињених Држава. Мада су односи две земље дуго били стабилни, деведесетих година прошлог века десило се неколико инцидената, међу којим и бомбардовање кинеске амбасаде у Београду, који су довели до тога да обе стране изговоре оштре речи. Уплитање САД у односе Кине и Тајвана или територијалне спорове у Јужном кинеском мору такође не доприноси смиривању ситуације.

Данас је Кину веома тешко сврстати у неку категорију, будући да обједињује неколико међусобно супротних аспеката. Она је симбол земље која је успела да се у веома кратком року развије од сиромашне земље у земљу која спада у пет економски најразвијенијих држава света. Традиционално припада Покрету несврстаних, али је истовремено и нуклеарна сила. Поседује јаку и опремљену војску, али је најчешћи учесник мировних операција.

Појачана улога Кине у међународним односима уследила је након што је спровела реформу своје администрације, сматрајући да на тај начин „одговара на позив времена у ком живимо”.¹⁴ Упоредо са сређивањем стања у држави, Кина све одлучније ступа на међународну сцену. Њеним активнијим учешћем у међународној политици, могућности сукоба са САД се увећавају.¹⁵ При томе, не ради се само о могућој директној конфронтацији, већ и сукобу ставова у вези са трећим државама, као што су Иран, Северна Кореја, Авганистан или Украјина, али и питање острва у Јужном мору које укључује традиционалног америчког савезника у Азији – Јапан.

Кина је данас држава која даје највећи број војника у мировним мисијама УН, шаље своје војне бродове да патролирају Аденским заливом и штите од гусарских напада остале бродове, те учествује у највећем броју спасилачких и хуманитарних мисија. Тиме се намеће не само као регионални лидер већ и као озбиљан играч на глобалном плану. Од увођења *Carstone* доктрине, међутим, ове мировне мисије добијају робустан карактер и могућност ограниченог оружаног деловања у тачно предвиђеним случајевима. Због свега тога многи политички аналитичари очекују њен сукоб са досадашњим лидером САД. Међутим, имајући у виду економске везе ове две државе отворени сукоб је мало вероватан. Ипак, несумњиво је право сваке нације да сама одређује свој интерес и чини све што је у њеној моћи да га заштити.

¹⁴ Jeichi, Y: „A New type of International Relations”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 19.

¹⁵ Још је Алфред Мехен почетком XX века упозоравао да ће уједињена и ојачана Кина бити велики супарник САД, посебно у случају њене економске модернизације.

Исто тако, дуго је Азија имала проблем колонизације и неоколонијализма. Самосталност и суверенитет азијских држава су веома осетљиви, како на спољне утицаје, тако и на унутрашње немире и превирања. Због тога је још звучнија парола чији је заговарач Кина, а то је да народи Азије треба да решавају проблеме у Азији и одлучују о њеној безбедности.¹⁶

Истовремено, Русија се све више окреће Азији и укључује у дешавања на овом континенту. Током осамдесетих година присуство СССР-а у Азији било је знатно веће због умешаности у рат у Авганистану, али и сарадњу са Монголијом и Ираном. Током распада Источног блока и самог СССР-а Москва више пажње поклања унутрашњим питањима и европским границама, на којима отцепљене дојучерашње републике, сада самосталне државе, постају нови амерички савезници. Нова и тешња сарадња Русије и Кине до које долази почетком овог века налази се у заједничком интересу ојачане Евроазије.

Нуклеарне силе и односи у Азији

Осим економске моћи, територијалног простирања и поседовања модерног конвенционалног наоружања, приступ технологији за производњу и поседовање нуклеарног арсенала постаје један од повода за обележавање и разврставање држава у одређене категорије. И, мада од Другог светског рата није употребљено, развијање и израда нуклеарног оружја се не смањује, изазивајући различита мишљења о својој оправданости и улози. По некима, иако нуклеарно оружје представља велику опасност по човечанство, али је истовремено и залог мира међу великим ривалима. „Праксу међународне политике последњих шест деценија одликује, дакле, противречан процес: ширење и умножавање нуклеарног оружја са једне, и покушаји смањивања његове количине и броја власника, са друге стране.”¹⁷ На смањивању оружја ради се под покровитељством УН, док постоје и билатерални споразуми између САД и СССР-а, односно Русије, о смањивању броја активног и укупног нуклеарног оружја.¹⁸

¹⁶ Више о томе: Lampton, D.M: „The Tipping point” Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 46.

¹⁷ Новичић, Ж: „Нуклеарно оружје у међународној политици”, Међународна политика бр.4, ИМПП, Београд, 2005, стр. 506.

¹⁸ Билатерални споразуми између САД и СССР/Русије су: SALT I (из 1972. године) и SALT II који није ступио на снагу, те START I (потписан 31. јула 1991. године, престао да важи 2009. године), START II (потписан 3. јануара 1993. године који никад није ступио на снагу), START III (за који су преговори прекинути) и најновији, под именом Мере за будуће редукције и ограничавање стратешког нападачког оружја, који је потписан у Прагу, 8. априла 2010. године, а којим је предвиђено укупно смањење залиха оружја на половину.

Мултилатерални споразуми који су потписани су: Споразум о делимичној забрани нуклеарних тестова, од 5. августа 1963. године, између САД, СССР и УК о забрани нуклеарних проба на површини, како би се смањило загађење околине; Споразум о неширењу нуклеарног оружја из 1968. године, којим се дозвољава уступање мирнодопске нуклеарне технологије и Споразум о потпуној забрани нуклеарних тестова из 1968. године, који је до данас потписало 183 земље, а ратификовало њих 166. Осталих 13 земаља које га нису потписале су: Куба, Саудијска Арабија, Северна Кореја, Индија, Пакистан, Сирија, Сомалија, Бутан, Доминикана, Маурицијус, Тонга, Тувалу и Јужни Судан. Такође, ту је и низ регионалних међународних споразума.

Након што је војска САД употребила нуклеарне бомбе у Хирошими и Нагасакију, чиме је окончала учешће Јапана у Другом светском рату, и остале државе започеле су са развојем нуклеарног оружја. Данас се државе групишу по томе да ли имају оружје или се на поседовање нуклеарног оружја сумња и да ли су потписале Споразум о неширењу нуклеарног оружја (НПТ).

У прву групу, тзв. нуклеарне силе које имају оружје и потписале су Споразум спадају: САД, Русија, Уједињено Краљевство, Француска и Кина. У другој групи су Индија, Пакистан и Северна Кореја, које имају оружје, али одбијају да потпишу Споразум или су, као Северна Кореја, из њега иступиле. У трећој групи су Израел и Иран, за које се сумња да поседују нуклеарно оружје, али то никада нису признале нити потписале Споразум.¹⁹

Постоје земље попут Јужноафричке Републике, Казахстана, Украјине, Белорусије, Бразила, Аргентине, Немачке, Пољске, Швајцарске, Шведске, Румуније, Либије, Египта, Ирака, Тајвана, Јапана и Јужне Кореје које су радиле на развоју нуклеарног програма или су имале нуклеарно оружје и нуклеарни војни програм, али су га напустиле.

Последњу категорију чини већина држава света које нису развијале нуклеарни програм у војне сврхе.

Чињеница да се клубу земаља које поседују нуклеарни арсенал прикључила и Северна Кореја 2005. године додатно је закомпликовала стање на Корејском полуострву, али и у Азији. Наиме, Северна Кореја била је потписник НПТ, из којег иступа почетком 2005. године, када најављује рад на развоју нуклеарног оружја у страху од напада САД.²⁰ Северна Кореја је на почетку нудила напуштање програма у замену за финансијску подршку и гаранције да САД неће против ње употребити силу, али касније одустаје од ове понуде и мултилатералних преговора које води са САД, Русијом, Кином, Јужном Корејом и Јапаном.

И мада се, према статистикама, око 95% нуклеарног оружја налази у рукама Русије и САД, највећи број осталих држава које имају војни нуклеарни програм налази се у Азији. Истовремено, ради се о државама које су се већ сукобљавале, што додатно ситуацију чини неизвесном. Тако, на пример, вишедеценијско супарништво Индије и Пакистана кулминира узајамном трком у нуклеарном наоружању. Северна Кореја види претњу у јужном суседу, али и у Јапану који доживљава као америчког савезника. Коначно, мада је потписао и ратификовао међународни споразум о нуклеарном развоју, поједини учесници међународних односа још увек сумњиче Иран да тајно наставља рад и на војним аспектима нуклеарне енергије. Једино Кина, мада нескривено поседује нуклеарно оружје, до сада није претила његовом употребом. И, управо се она јавља као посредник у преговорима са земљама које на међународне институције гледају као на продужену руку америчког хегемонизма, пре свега Иран и Северну Кореју. Мада се њен утицај на ове државе не испољава отворено, свакако је присутан.

¹⁹ Због развоја нуклеарног програма Иран је био под санкцијама Уједињених нација све до почетка 2017. године, када је договорено да ће развијати само мирнодопски нуклеарни програм у замену за укидање санкција. Више о томе: Бјелица Влајић, И: „Међународни односи у светлу споразума о нуклеарном програму Ирана”, Војно дело бр.5, Београд, 2016.

²⁰ Више о томе Новичић, Ж: „Нуклеарно оружје у међународној политици”, Међународна политика бр. 4, ИМПП, Београд 2005 стр. 509.

Закључак

Почетком XXI века свет се суочио са убрзаним развојем привреде, појавом нових тржишта и технологија, али и смањењем енергетских залиха, повећањем броја терористичких напада и осећаја опште несигурности.

Нови приступ суседима, региону али и свету, који Кина промовише кроз идеју поновног оживљавања „Пула свиле” разликује се од досадашњег приступа који је Кина имала у својим међународним односима. Наиме, суседне државе дуго су оптуживале Кину да „кад год се Кина среће са снажнијом страном силом одговара гостољубивошћу како би избегла конфронтацију”, док „када се среће са слабијом државом не оклева да буде арогантна и агресивна”.²¹ Међутим, чини се да је време овог дуплог аршина по којем се Кина влада у међународним односима ствар прошлости. „Треба ло би да поштујемо разноликост цивилизација, и промовишемо заједнички напредак кроз заједничко учење и тражење заједничких основа, док се различитости задржавају.”²² За овакву промену било је потребно да Кина ојача економски и војно, а затим и политички, толико да се сврста у ред најмоћнијих држава света, али и да увиди да уколико се не развијају државе у окружењу њен економски напредак ће нужно бити успорен, без обзира на то колико се она сама богатила и развијала,

Мада се појмови „Пул свиле” и „Поморски пул свиле” везују, пре свега, за економски просперитет, Кина планира да их искористи за промоцију духа мира, разумевања и прекограничне сарадње и у областима културе и безбедности.²³ За њене суседе, али и остале велике силе, то би могла бити изузетно повољна околност све док Кина истински остаје мирољубива, имајући у виду, пре свега, изузетно крхке односе који постоје у Азији као последица свих историјских дешавања, нарочито у претходном веку.

Што се тиче нуклеарног наоружања, три су елемента која би свака држава која га поседује требало да испуни како би остварила сврху. Пре свега, то су способност првог удара (односно могућност да лансирањем пројектила са нуклеарним пуњењем из воде, ваздушног простора или са копна погоди државу ривала), затим изградња ефективне одбране од туђег нуклеарног оружја (чиме се демотивишу потенцијални нападачи) и способност другог удара (односно, тзв. одвраћање напада путем застрашивања да ће се на напад одговорити сопственим нуклеарним оружјем). Посматрано на овај начин, нуклеарно оружје представља својеврсну заштиту којом најмање државе могу да се заштите од највећих и најснажнијих супарника, јер нико не може да гарантује потпуно уништавање арсенала противника током свог првог напада. Конкретно, у случају Северне Кореје развој нуклеарног оружја је гаранција безбедности од интервенције САД уколико им се не допадне вођа или политика коју води Северна Кореја. Међутим, управо би добијање неких других гаранција, једнако веродостојних и снажних, могло утицати на Северну Кореју да смањи или прекине свој нуклеарни програм. У том смислу, мирнодопска политика Кине, као суседа, али и силе која може утицати и на Северну Кореју и на САД била

²¹ Nishida, T: „China and Japan”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 68.

²² Jeichi, Y: „A New type of International Relations”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 13.

²³ више о томе у Jeichi, Y: „A New type of International Relations”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4, str. 17.

би онај елемент који је потребан за постизање равнотеже. Прикључивање Русије преговорима и гаранцијама које би се дале Северној Кореји даље би умањило напетости и могло зауставити корејско стварање залиха нуклеарног оружја.

Са економског аспекта кључни термин је побољшавање, односно унапређивање, било да се ради о постојећим механизмима, одговорности, независности или постизању резултата. При томе се учи на грешкама из прошлости, како би се избегло њихово понављање и, уместо тога, усвојила најбоља постојећа решења. Идеја је да овако постављен систем на најмању меру сведе могућности превара или корупције уз, истовремено, максималну корист која се нуди корисницима средстава. Развојем инфраструктуре подстиче се развој привреде. Привредни раст утиче на пораст стандарда и социјалну политику, здравство и образовање. Боље образовано становништво биће конкурентније и интересантније послодавцима, чиме се омогућавају даље инвестиције. Ипак, свака држава која се укључи у „Један појас, један пут” требало би да процени и определи се само за оне инфраструктурне пројекте који су значајни за њену сопствену индустрију, како не би дошла у ситуацију да гради постројења или путеве од којих њена привреда неће имати директну корист. Такође, јавност и отвореност током свих фаза једина су гаранција да ће размена информација и могућност успостављања веза међу заинтересованим странама бити потпуно искоришћена и да се неће појавити неки прикривени интереси било ког учесника.

Одређени интереси и циљеви које поставља Кина овом иницијативом поклапају се са тежњама Уједињених нација и регионалних организација економског опредељења. У том смислу, припрема и израда водича или заједничких становишта који би обухватили све учеснике и важили за све пружили би помоћ неразвијеним чланицама ове иницијативе (или њиховим локалним самоуправама) да прецизније одреде смер у којем желе да се развијају, као и циљеве које желе да постигну. При томе се, свакако, не мисли само на економске већ и на циљеве у области здравства и социјалне заштите, образовања, културе, заштите средине и слично. При томе, свакако, биће потребне знатне измене и усаглашавања закона, али и упрошћавање административних поступака.

Иако Кина истиче да је окренута мирнодопском развоју, сарадња са САД на очувању светског мира и решавање глобалних проблема представљали би добитак за човечанство, чиме би била помирена два становишта међународних односа – прво, у којем САД доминацијом утиче на своје сателите и, друго, по којем Кина уважава и укључује у решавање и друге државе, без обзира на њихову величину, снагу или утицај.

Нови „Пут свиле” повезао би Пацифик и Атлантски океан, али још важније је да ће сви народи који се укључе у стварање „Једног појаса и пута” из економских разлога имати добробити и на осталим пољима. То постаје нарочито значајно са становишта војно техничке сарадње, али и усмеравања нових партнерских држава према истим циљевима и одговорностима.

Наступа време нових међународних односа који се не заснивају на принципу силе већ на принципу добити за све учеснике, што укључује ближе везе и интензивнију сарадњу и смањивање тензија и напетости. Већина заинтересованих земаља је, осим јасне економске добити, препознала важност сарадње на смањењу броја и интензитета криза, путем преговора и мировних операција, али и отварањем могућности за размену информација, ђака, студената, стручњака, туриста и радне снаге.

Литература

- [1] Barton, D: „Building the Right Silk Road”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4
- [2] Бјелица Влајић, И: „Међународни односи у светлу споразума о нуклеарном програму Ирана”, Војно дело бр. 5, Београд, 2016.
- [3] Brown M. E. (editor), „Security Challenges in the 21st Century”, Georgetown University Press, 2003.
- [4] Jeichi, Y: „A New type of International Relations”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4
- [5] Linqun, J: „Financing for the Future”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4
- [6] Mahan, A.T: „A Twentieth-Century Outlook: The Interest of America in Sea Power, Present and Future”, Sampson Low, Marston & Company, London, May, 1897, Internet, 15/5/2017, <http://www.gutenberg.net.html>
- [7] Николић, С: „Мировне операције Уједињених нација – прилагођавање новим безбедносним изазовима”, Војно дело бр. 5, Београд, 2016.
- [8] Nishida, T: „China and Japan”, Horizons, CIRSD, 2015, No 4
- [9] Новичић, Ж: „Нуклеарно оружје у међународној политици”, *Међународна политика бр. 4, ИМПП, Београд 2005.*
- [10] Nolan P: „The Silk Road by Land and Sea”, Horizons No 4, CIRSD, 2015.
- [11] Weart, S: „*The Rise of Nuclear Fear*”, Harvard University Press, Cambridge, 2012.

Интернет:

- <http://www.gutenberg.org/files/15749/15749-h/15749-h.htm> од 17. маја 2017.
- <http://www.ctbto.org/the-treaty/status-of-signature-and-ratification> од 11. маја 2017.
- <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0025-8555/2005/0025-85550504505N.pdf> од 13. маја 2017.
- <http://www.un.org/en/peacekeeping/about/dpko> од 13. маја 2017.
- http://www.unrol.org/files/Capstone_Doctrine_ENG.pdf од 13. маја 2017.